

*Sakramentalna przysięga małżeńska
w obliczu wyzwań współczesnego świata.
Ujęcie interdyscyplinarne
Opole 2017, s. 51-64*

GRZEGORZ PYŻLAK
Wydział Teologii KUL

Aktualność teologicznego ujęcia
przysięgi małżeńskiej

Wstęp

O teologicznym ujęciu przysięgi małżeńskiej należy mówić w kontekście przemian ekonomicznych i obyczajowych, które wpływają na zanikanie postaw altruistycznych u osób decydujących się na zawarcie sakramentalnego małżeństwa. Wśród negatywnych zjawisk mających wpływ na trwałość i ciągłość życia małżeńsko-rodzinnego wymienia się najczęściej lekceważenie wierności i dziewictwa przed ślubem, zdrady powodujące złamanie przysięgi małżeńskiej, jak również próba doraźnego odreagowania życiowych napięć i niepowodzeń¹.

Pomimo zagrożeń, z jakimi borykają się osoby zawierające małżeństwo, należy zauważyć, że rodzina stanowi dla człowieka wspólnotę życia i miłości, która pozostaje nadal największą wartością. W realizacji powołania do życia małżeńskiego i rodzinnego przychodzi z pomocą nauczanie Kościoła, wyjaśniając zobowiązania, których podejmują się osoby zawierające sakramentalne małżeństwo².

Dokument Konferencji Episkopatu Polski *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie*, odnosząc się do obecnej sytuacji, zwraca uwagę, że „trzeba pomóc małżonkom odkryć piękno i wielkość ich powołania, by zapragnęli nim żyć w całej pełni” (nr 10)³. Pomoc ta ma być ukierunkowana na powrót małżonków do pierwotnej miłości, aby uchronić ich od niebezpieczeństw. Skierowana jest ona także do ludzi młodych, którzy myślą o życiu w małżeństwie i rodzinie, aby zrozumieli, że

¹ Zob. A. RI;VYDOVYCH, *Aktualność małżeńskiej miłości i wierności*, w: L. DYCZEWSKI (red.), *Małżeństwo i rodzina w nowoczesnym społeczeństwie*, Lublin 2007, s. 73-74; J. KRÓLIKOWSKI, *Moralność życia małżeńskiego i rodzinnego. Perspektywa biblijna i problematyka aktualna*, w: J. SIAŁA, E. OSEWSKA (red.), *Rodzina bezcenny dar i zadanie*. Radom 2006, s. 135.

² J. MIRAS, J.I. BAÑARES, *Małżeństwo i rodzina. Wprowadzenie teologiczne*, tłum. B. Jakubowski, Poznań 2009, s. 87-99.

³ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie* (19.06.2009). Tarnów - Warszawa 2009 s. 11-12 [dalej: SPMR].

dla powodzenia podjętej decyzji muszą sobie stawiać wymagania i je realizować (SPMR 10).

Wyzwaniem dla autora artykułu jest ukazanie, czym w nauczaniu teologicznym jest przysięga małżeńska i dlaczego jest tak ważna dla osób decydujących się na zawarcie sakramentalnego małżeństwa. Przyświeca temu również chęć ukazania dobra małżonków i rodziców wypełniających zobowiązania wynikające z przysięgi małżeńskiej.

1. Przysięga małżeńska w nauczaniu Kościoła

Terminu „przysięga” używa się najczęściej w odniesieniu do prawa kanonicznego jako wezwania imienia Boga na świadectwo prawdy, które składane jest zgodnie z rozważą i sprawiedliwością. Człowiek świadomy swojej słabości odwołuje się do Boga jako prawdy najwyższej i nieomyłnej⁴. Przysięga małżeńska ma na celu bronić trwałości związku małżeńskiego. Związek ten jako nierozzerwalny został podniesiony przez Chrystusa do godności sakramentu, znaku łaski, do której małżonkowie mają prawo odwoływać się w ciągu całego życia⁵.

Drugi Polski Synod Plenarny przypomina, że „Bóg stworzył człowieka na swój obraz i podobieństwo, stworzył mężczyznę i niewiastę (Rdz 1,27). W świetle tego objawienia mężczyzna i kobieta są powołani do istnienia w doskonałej i pełnej równości i godności jako osoby ludzkie, a ich zespolenie stanowi pierwszą, najbardziej naturalną formę wspólnoty” (DPSP 3). Cechą wyróżniającą powołanie małżeńskie spośród innych rodzajów powołania jest fakt, iż realizowane jest ono przez mężczyznę i kobietę. W opisie stworzenia pierwszej pary mężczyzna na widok niewiasty wyraża swój zachwyt: „Ta dopiero jest kością z moich kości i ciałem z mego ciała!” (Rdz 2,23). Następnie Biblia dodaje, że „mężczyzna opuszcza ojca swego i matkę swoją i łączy się ze swą żoną tak ściśle, że stają się jednym ciałem” (Rdz 2,24). W ten sposób dowiadujemy się o wspólnocie osób, ponieważ Bóg nie stworzył człowieka samotnym, lecz mężczyzną i niewiastą (zob. Rdz 1,27)⁶.

Słowa przysięgi małżeńskiej wypowiedziane przez nowożeńców wiążą ich na całe życie. Zwraca na to uwagę Chrystus, przytaczając słowa Księgi Rodzaju o jedności mężczyzny i kobiety w małżeństwie: „Atakjużniesądwoje, lecz jedno ciało. Co więc Bóg złączył, człowiek niech nie rozdziela” (Mt 19,6). Chrystus potwierdza

⁴ M. GRESZATA-TELUSILWICZ, *Przysięga*, w: EK, t. XVI, kol. 792-793.

⁵ Por. J. GRZEŚKOWIAK, *Sakramentalność a nierozzerwalność*, w: TENŻE (red.), *Misterium małżeństwa. Sakrament małżeństwa jako symbol przymierza Boga z ludźmi*, Poznań 1996, s. 188-193; F. DZIASEK, *Małżeństwo w świetle prawdy Bożej*, AK 50 (1958), z. 2. s. 190-204.

⁶ Por. J. BAJDA, *Powołanie małżeństwa i rodziny. Próba syntezy leologiczno-moralnej*, w: IC. MAJDAŃSKJ (red.), *Teologia małżeństwa i rodziny*, t. 1, Warszawa 1980, s. 47-64.

w ten sposób, że małżeństwo jako fundament rodziny domaga się nierozzerwalności i wierności we wzajemnym i całkowitym obdarowaniu mężczyzny i kobiety. Małżeńska jedność dwojga jest więc najściślejszym zjednoczeniem osób i działań. Jedność ta nie niszczy osobowości żadnego z małżonków, lecz je ubogaca. Wyraża ona naukę Kościoła na temat sakramentu małżeństwa jako nierozzerwalnego przymierza. Przez złożenie przysięgi małżeńskiej osoby podejmują nie tylko zobowiązania wobec siebie, ale również zobowiązania religijne wobec Boga (OSM 27). Odniesienie do Boga nadaje ludzkiemu ślubowaniu wysoką rangę, a każdej niewierności - charakter zniewagi nie tylko wobec współmałżonka, lecz także wobec Majestatu Boga (SPMR 28)⁷.

Papież Franciszek w adhortacji apostołskiej *Amoris laetitia* naucza: „Wzajemny dar, konstytutywny dla sakramentalnego małżeństwa jest, zakorzeniony w łasce chrztu, ustanawiającego fundamentalne przymierze każdej osoby z Chrystusem w Kościele” (AL 73). Małżeństwo stanowi zatem rzeczywistość sakramentalną, a osoby je zawierające uczestniczą w przymierzu pomiędzy Chrystusem a Kościołem. Włącza ono ludzką miłość w Bożą tajemnicę miłości i jest nie tylko drogą realizacji miłości dwojga osób, ale jest także drogą ich zbawienia. Przez miłość na wskroś ludzką, pełną, wierną, wyłączną i płodną, gotową nawet na złożenie ofiary z siebie, małżonkowie wzajemnie się uświęcają (HV 9)⁸.

Katechizm Kościoła Katolickiego zwraca uwagę, że małżeństwo, to przymierze, „przez które mężczyzna i kobieta tworzą ze sobą wspólnotę całego życia” (KKK 1601). Bóg nadał małżeństwu formę przymierza, gdyż na kartach Biblii przymierze Boga z ludem opisywane jest w kategoriach małżeństwa (por. Oz; Ez 16; Ef 5), Jest ono zobowiązaniem stron do współpracy i udzielania sobie wzajemnej pomocy. Zawarcie przymierza domaga się dobrej znajomości osoby, z którą sięje zawiera. Pomocą w tym jest czas narzeczeństwa, który ma doprowadzić do podjęcia odpowiedzialnej decyzji o zawarciu sakramentalnego małżeństwa. W dniu ślubu małżonkowie wobec Boga i wspólnoty Kościoła zawierają przymierze małżeńskie. Zewnętrznym wyrazem ich wewnętrznej jedności i miłości są słowa przysięgi małżeńskiej, zaś znakiem zawartego przymierza są pobłogosławione obrączki, które mają przypominać małżonkom o zawartym przymierzu⁹.

⁷ Zob. W. PÓLTAWSKA, *Chrześcijańska wizja małżeństwa jako fundament rodziny*, w: K. JAKUBIAK (red.), *Rodzina jako środowisko wychowawcze w czasach nowożytnych*, Bydgoszcz 1995, s. 112-113.

⁸ B. MOKRZYCKI, *Kościół w świętości*, Warszawa 1984, s. 307.

⁹ Przymierze małżeńskie, chociaż w swym powstaniu zależy od decyzji współmałżonków, to jednak różni się od innych kontraktów szczególnie tym, że zawiera zgodę na stworzenie wspólnoty ustanowionej przez Boga, która poprzez nadane przez Niego prawa, zmierza do realizacji założonych celów, mających na względzie dobro małżonków. J. KULACZKOWSKI, *Teologia pedagogicznego wymiaru więzi małżeńskiej w rodzinie*, Rzeszów 2002, s. 229; por. Cz. RYCHLICKI, *Sakramentalny charakter przymierza małżeńskiego. Studium teologicznodogmatyczne*, Płock 1997, s. 54-70; J. MISLREK, W. SŁOMKA (red.), *Małżeństwo -przymierze miłości*, Lublin 1995.

Ustanowione przez Stwórcę i unormowane Jego prawami małżeństwo zawiązuje się przez wyrażenie zgody. Małżonkowie jako szafarze łaski Chrystusa udzielają sobie nawzajem sakramentu małżeństwa w ramach liturgii, której przewodniczy biskup, prezbiter lub diakon (zob. Drugi Polski Synod Plenarny, nr 5). Kościół zwraca uwagę, że przysięga małżeńska, aby jeszcze ściślej odzwierciedlała związek miłości małżonków z miłością Chrystusa do Kościoła, powinna być składana podczas Mszy św. i połączona z przyjęciem Eucharystii¹⁰.

2. Znaczenie teologiczne słów przysięgi małżeńskiej

Według nauczania Kościoła małżeństwo pochodzi od Boga i jest instytucją Bożego prawa naturalnego, której Stwórca wyznacza konkretne cele (por. KDK 50)¹¹. Chrystus dodając powagi i zwracając uwagę na odpowiedzialność nowożeńców za podejmowane decyzje związane ze ślubowaniem, podniósł małżeństwo do godności sakramentu. To znaczy, że małżeństwo jest skutecznym znakiem jedności Chrystusa i Kościoła. Nowożeńcy podejmując wyzwania płynące z sakramentalnego małżeństwa wobec Boga i Kościoła, ślubują sobie miłość, wierność i uczciwość małżeńską oraz nierozzerwalność¹². Powinni również dołożyć starań, aby tej sakramentalności nie zniszczyć¹³.

2.1. Miłość małżeńska w przysiędze małżeńskiej

Bóg stwarzając człowieka na swój obraz i podobieństwo, wpisuje w człowieczeństwo mężczyzny i kobiety zdolność i odpowiedzialność za miłość i powstałą wspólnotę. Miłość jest zatem podstawowym powołaniem każdej istoty ludzkiej (FC 11). Na początku historii ludzkości Bóg skierował do Adama i Ewy pierwsze polecenie: „Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię i czynili ją sobie poddaną” (Rdz 1,28). Jest to zachęta do dorastania człowieka

¹⁰ Konferencja Episkopatu Polski w dokumencie *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie* zwraca uwagę na to, że „Eucharystia jako źródło i szczyt życia chrześcijańskiego jest tak samo źródłem i szczytem duchowości małżeńskiej. Jak w dniu ślubu Kościół przyprowadził małżonków przed ołtarz, aby uczyli się od Chrystusa w Eucharystii, co znaczy kochać, a jednocząc się z Nim w Komunii Świętej, czerpali moc do tego miłowania, tak musi ich przyprowadzać nieustannie”. SPMR 86; S. PASZKOWSKI, *Rodzina bogata wspólnotą życia i miłości. Zarys teologii małżeństwa i rodziny*, Wrocław 2000, s. 30; G. PYŻLAK, *Recepcja przygotowania do małżeństwa w świetle badań narzeczonych*. Lublin 2007. s. 94-96.

¹¹ Obowiązki małżeńskie podejmowane w oparciu o przysięgę małżeńską, wynikająca z celów i przymiotów małżeńskich, którymi są dobro małżonków, dobro potomstwa, jedność, nierozzerwalność, płodność i sakramentalność małżeństwa (KPK, kan. 1055-1056).

¹² R. SZTYCHMILER, *Przysięga małżeńska*, w: E. OZOROWSKI (red.), *Słownik małżeństwa i rodziny*. Warszawa - Łomianki, 1999, s. 375.

¹³ A. SARMIENTO, *Małżeństwo chrześcijańskie. Podręcznik teologii małżeństwa i rodziny*, tłum. P. Rak, Kraków 2002, s. 120.

do miłości małżeńskiej i rodzicielskiej. Stwórca zależy na losie człowieka i całej ludzkości¹⁴.

Sobór Watykański II naucza o miłości, która charakteryzuje przymierze małżeńskie. Jest ona „wybitnie ludzka, bo kieruje się od osoby do osoby pod wpływem dobrowolnego uczucia, obejmuje dobro całej osoby” (KDK 49; por. DCE 2). Miłość małżeńska, którą ślubują sobie nowożeńcy podczas składania przysięgi małżeńskiej, jest darem. Oznacza to afirmację godności osobowej, prowadzącą do rozpoznania prawdziwego dobra drugiej osoby¹⁵.

Wobec współczesnych wyzwań i kryzysów małżeńskich warto zwrócić uwagę, że ludzka miłość sprawdza się wtedy, gdy człowiek obdarowuje miłością drugą osobę z jej wadami i zaletami¹⁶. Papież Franciszek naucza, że miłość małżeńska jest wymagająca i dzięki temu kształtuje prawdziwe dobro człowieka (AL 142). Jest ona odpowiedzialna, gdy dąży do dobra osób i wspólnot, a także do obdarowywania innych ludzi. Dlatego człowiek, który wymaga od siebie, tym bardziej powinien stawiać wymagania innym ludziom (LdR 14)¹⁷. Do odpowiedzialnej miłości wezwani są również chrześcijańscy małżonkowie, którzy w jej realizacji powinni kierować się nauką wypływającą z Ewangelii¹⁸.

Zobowiązania wynikające z miłości i wspólnego życia małżonków nie powinny być podejmowane tylko w kategoriach nakazu. Wskazane jest przyjęcie ich jako owocu daru ofiarowanego przez Boga, który uzdrawia i przemienia swoją łaską serce człowieka (VS 23). Ten dar nadprzyrodzony pozwala odczytać w sposób właściwy istotę powołania do miłości i otwarcia się na Bożą miłość. Dlatego św. Paweł stwierdził: „Teraz zaś już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus. Choć nadal prowadzę życie w ciele, jednak obecne moje życie jest życiem wiary w Syna Bożego, który umiłował mnie i samego siebie wydał za mnie” (Ga 2,20). W tym kontekście można zrozumieć i zastosować do małżeństwa Jezusowe wezwanie do wytrwania w miłości¹⁸.

¹⁴ G. MALCHER, *Wychowanie do miłości - rodzina szkołą miłości*, w: F. ADAMSKI (red.), *Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej*, Kraków 1982, s. 306.

¹⁵ K. Wojtyła zwracał uwagę, że miłość wiąże się także z odpowiedzialnością. Jest to odpowiedzialność za drugą osobę, którą się zaprasza do wspólnoty życia i działania. Odpowiedzialność ta dotyczy także miłości. Jeżeli jest ona oderwana od poczucia odpowiedzialności za osobę, wtedy staje się zaprzeczeniem samej siebie i staje się egoizmem. K. WOJTYŁA, *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 2001, s. 116.

¹⁶ Niewiadome, które wpisane są w miłość małżeńską, wiele osób chce wyeliminować poprzez tzw. próbę życia razem przed ślubem. S. STEFANEK, *Sakrament małżeństwa wezwaniem i podstawą duchowości małżeńsko-rodzinnej*, w: M. OZOROWSKI, W. NOWACKI (red.), *Rodzina drogą Kościoła. Księga jubileuszowa na 25-lecie posługi pasterskiej Biskupa Łomżyńskiego Stanisława Stefanka TChr*, Łomża 2005, s. 214.

¹⁷ Por. Cz. MURAWSKI, *Małżeństwo i rodzina jako wspólnota miłości*, w: Cz. MURAWSKI (red.), *Teologia małżeństwa i rodziny w nauczaniu Biskupów Polskich 1945-1980*, Sandomierz 1988, s. 133-141.

¹⁸ „Piękna miłość” domaga się odpowiedzialności, ma ona prowadzić do wyzwolenia z egoizmu, zaś od strony pozytywnej do postawy altruizmu. LdR 14.

¹⁹ Por. J. NAGÓRNY, *Wychowanie do dojrzałej miłości*, w: M. CHMIELEWSKI (red.), *Najważniejsza jest miłość. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Walerian Słomki*, Lublin 1999, s. 400.

Miłość małżeńska sprawia, że mężczyzna i kobieta decydują się na opuszczenie rodziców i rodzeństwa po to, aby stać się jednym ciałem i jedną duszą. Zawierają sobie nawzajem własny los. Wyrazem miłości jest również małżeńskie współżycie seksualne, które winno być darem osoby dla osoby, a nie tylko darem dla ciała²⁰. Dlatego małżonkowie powinni odczytywać siebie tak, aby popęd odnosił się do całej osoby. W ten sposób współżycie seksualne małżonków zmierza do komunii osób, a nie tylko do komunii ciał (por. FC 11)²¹. Miłość małżeńska rozwija również zdolność pokonywania egoistycznych skłonności oraz powinna dążyć do pełnego rozwoju małżonków i rodziców w budowaniu trwałej wspólnoty²².

2.2. Wierność i uczciwość w przysiędze małżeńskiej

W przysiędze małżeńskiej ślubowanie wierności i uczciwości następuje po przyrzeczeniu miłości. O dopełnianiu się miłości i wierności małżeńskiej naucza Katechizm Kościoła Katolickiego zwracając uwagę, że „Miłość małżeńska ze swej natury wymaga nienaruszalnej wierności. (...) Miłość chce być trwałą; nie może być tymczasowa” (KKK 1646)²³. Pomocą w zrozumieniu wierności jest odniesienie do Boga, o czym przypomina św. Paweł: „Wierny jest Bóg, który powołał was do współuczestnictwa z Synem, swoim Jezusem Chrystusem, Panem naszym” (1 Kor 1,9; por. 1 Tes 5,24; 2 Tes 3,3). Nawet gdy człowiek zawodzi, to Bóg pozostaje niezmienny w swojej wierności: Jeśli my odmawiamy wierności, On wiary dochowuje, bo nie może się zaprzeczyć samemu” (2 Tm 2,13). Wierność rozumiana i wypowiedziana przez nowożeńców zyskuje charakter przysięgi. Związują się szczególne relacje między dwiema osobami, które deklarują wolę wspólnego życia małżeńskiego i rodzinnego²⁴. Małżonkowie przysięgając wierność, deklarują wolę umacniania miłości, która ich łączy²⁵.

Wierność małżeńska nawiązuje do obrazu wierności Chrystusa Kościołowi, Oblubienicy, którą ukochał miłością trwałą i bezinteresowną aż po heroizm krzyża (por. Ef 5,22nn). Małżonkowie, na wzór Chrystusa, nawet w trudnych oko-

²⁰ K. Wojtyła zwracał uwagę na normę personalistyczną negatywną, twierdząc, że „osoba jest takim dobrem, z którym nie godzi się używanie, które nie może być traktowane jako przedmiot użycia i w tej formie jako środek do celu”, oraz pozytywną, gdzie „osoba jest takim dobrem, że właściwe i pełnowartościowe odniesienie do niej stanowi tylko miłość”. K. WOJTYŁA, *Miłość i odpowiedzialność*, s. 42.

²¹ K. JEŻYNA, *Miłość małżeńska w duchu sprawiedliwości*, w: TENŻE, T. ZADYKOWICZ (red.), *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska*, Lublin 2006, s. 73.

²² Por. R. SZTYCHMII F.R. *Miłość małżeńska w dyskusjach Soboru Watykańskiego II*, w: J. MISIUREK, W. SŁOMKA (red.), *Małżeństwo -przymierze miłości*, Lublin 1995, s. 39-55.

²³ Do takiego ukazywania miłości i wierności małżeńskiej nawiązuje również Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym, nauczając: „Ta wewnętrzna jedność, jako wzajemne oddanie się sobie dwóch osób, a także dobroci dzieci wymagają pełnej wierności małżonków i zobowiązują ich do nierozłącznej jedności” (KDK 48).

²⁴ J.H. MAJKRZAK, *Małżeństwo i rodzina. Zarys teologii małżeństwa*, Kraków 2007, s. 51.

²⁵ I. MROCZKOWSKI, *Ślubuje ci wierność*, w: K. JEŻYNA, T. ZADYKOWICZ (red.), *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska. Przesłanie moralne Kościoła*, Lublin 2006, s. 23.

licznościach życia powinni troszczyć się o trwałość swojego związku. Dla nich słowa przysięgi wypowiedziane w dniu zaślubin mają stawać się mocą płynącą z sakramentu^{26*}.

W przysiędze małżeńskiej możemy wskazać trzy stopnie wierności: odnoszące się do siebie, ludzi i Boga. Wierność sobie to wierność pewnym ideałom oraz powołaniu. Należy o niej mówić szczególnie w obecnych czasach, aby człowiek nie ulegał trendom czy modom, które prowadzą do utraty własnej tożsamości. Następny stopień wierności to wierność drugiemu człowiekowi. W relacjach międzyosobowych wierność jest nade wszystko wiernością wobec kogoś, a także wyrazem miłości wobec drugiej osoby. Kwestionowanie wierności wobec drugiego człowieka nie może być tłumaczone w imię wolności. Jednak dla człowieka wstępującego w sakramentalny związek małżeński najważniejsza jest wierność Bogu. W duchu tej wierności człowiek może być prawdziwie wierny ludziom i sobie. W postawie tej ważna jest wierność swemu sumieniu, w którym człowiek spotyka się z Bogiem, poznając chrześcijańską hierarchię wartości. Dlatego małżonkowie powinni zdawać sobie sprawę, że tylko człowiek wierny Bożej miłości i przykazaniom będzie prawdziwie wierny innym ludziom oraz sobie w duchu prawego sumienia i powołania otrzymanego od Boga²⁷.

Dla pełnego rozumienia przysięgi małżeńskiej człowiek powinien odczytać jej ukierunkowanie na przyszłość, której nie zna²⁸. Możliwe jest to do osiągnięcia, gdy małżeństwo jest budowane na fundamencie wierności Boga i wierności Bogu. Człowiek jest wtedy zdolny uwierzyć, że osoba składająca przysięgę wierności potrafi jej dochować. W tym wyraża się istota wierności i związane z nią zaufanie. Człowiek obdarzony zaufaniem jeszcze bardziej chce być wiernym. Dlatego troska o budowanie zaufania w relacjach międzyludzkich jest istotnym potwierdzeniem poszukiwania wierności²⁹.

²⁶ Jezus w swoim nauczaniu podaje tylko jeden przypadek, który dopuszcza odejście jednego z małżonków w przypadku zdrady (por. Mt 5,32; Mt 19,9). Jest to nowość nauki Jezusa, która stanowiła dla Izraelitów problem w jej zrozumieniu. W Jego nauczaniu oddalenie żony z powodu poważnej przyczyny nie jest złem moralnym. Natomiast złem jest zawarcie nowego związku małżeńskiego. J. SZYRAN, *żyć przysięgą małżeńską. Sakramentalna droga do pełni szczęścia i świętości*, Siedlce 2015, 8.67.

²⁷ Zagrożenie wierności tkwi w nastawieniu chrześcijan, w ich przekonaniu, że miłosierdzie Boże rozgrzesza z różnych niewierności. W takiej sytuacji konieczne jest wskazanie na współistnienie i wzajemne oddziaływanie na siebie dwóch zasad. Jedną to zasada współczucia i miłosierdzia, z drugiej zaś strony powinna być zachowana zasada prawdy i wierności, zgodnie z którą Kościół nie zgadza się nazywać dobra złem, a zła dobrem. Por. RP 34.

²⁸ Narzeczeni ślubują sobie wierność we wszystkich wymiarach wspólnego życia: w myśleniu, w przeżywaniu, w zasadach moralnych, w hierarchii wartości, w priorytetach oraz wierność we wspólnym stylu życia. M. DZIEWIECKI, *Przysięga małżeńska*, <http://archiwum.diecezja.radom.pl/home-ma-inmenu-1/czytelnia/74-artykuy-rone-ale-ciekawe/1162-xmd-przysiega-malzenska> (27.06.2016).

²⁹ Niebezpieczne dla człowieka i wierności Chrystusowi są takie wybory życiowe, które wskazują na relatywizm i permissywny moralny, który uznaje wszystko za względne. Wtedy człowiek może mieć swoją prawdę i swoje dobro a także może robić co mu się podoba. Pozornie wszystko wydaje się funkcjonować prawidłowo, ale w rzeczywistości nie ma szansy na budowanie między ludźmi prawdziwej wspólnoty, wierności i odpowiedzialności. Relatywizm moralny daje absolutną zgodę

W życiu człowieka wierność przejawia się w konkretnych postawach. W sytuacji sakramentalnego małżeństwa ważne jest wypełnienie deklaracji słownych, które nie mogą zostać tylko pustymi obietnicami. Człowiek odpowiedzialny w realizacji wierności powinien wystrzegać się zdrady, a także niestałości i chwiejności, ponieważ prowadzi to do nadużycia zaufania³⁰.

Wierność deklarowana w przysiędze małżeńskiej jest ostatecznie wiernością Bogu (por. VS 10). Bóg uczy człowieka wierności w odniesieniu do codziennych spraw w słowach: „Kto w bardzo małej sprawie jest wierny, ten i w wielkiej będzie wierny; a kto w bardzo małej sprawie jest nieuczciwy, ten i w wielkiej nieuczciwy będzie” (Łk 16,10). Papież Franciszek w adhortacji apostolskiej *Amoris laetitia* zwraca uwagę na jeszcze inny aspekt wierności: „W małżeństwie przeżywa się również poczucie całkowitej przynależności do tylko jednej osoby. Małżonkowie podejmują wyzwanie i pragnienie, by razem się zestarzeć i wypalać, odzwierciedlając w ten sposób wierność Boga” (AL 319). Narzeczeni i małżonkowie powinni realizować zobowiązanie wierności, wynikające z przysięgi małżeńskiej w wypełnianiu codziennych, wydawałoby się pozornie drobnych spraw (por. Mt 6,24)³¹.

Podczas składania przysięgi małżeńskiej nowożeńcy wraz z wiernością ślubują również uczciwość. W teologii uczciwość ujmuje się jako postawę człowieka, który zachowuje uznane normy moralne, realizuje w sposób odpowiedzialny swoje obowiązki oraz z szacunkiem traktuje innych ludzi. Motywem takiego zachowania dla człowieka jest wewnętrzne poczucie odpowiedzialności przed Bogiem i przed samym sobą. Uczciwość wyraża się w mówieniu prawdy, poczuciu odpowiedzialności za wypowiedzane słowa, przyznawanie się do winy, a także owocuje uporządkowaniem działań. Obejmuje ona również codzienne relacje małżonków, do których należą: prawdomówność, uczciwość w relacjach finansowych, dotrzymywanie słowa i obietnic, odpowiedzialność za podejmowane zobowiązania oraz wzajemny szacunek dla siebie³².

Uczciwość wynikająca z przysięgi małżeńskiej odnosi się także do poszanowania godności własnej i współmałżonka. Dotyczy ona współżycia płciowego małżonków żyjących w sakramentalnym małżeństwie, gwarantując szacunek dla współmałżonka, liczenie się z jego potrzebami i pragnieniami oraz trudnościami³³.

Uczciwość w życiu małżeńskim jest zapewnieniem wywiązania się z wypowiedzianej wobec Boga, Kościoła i współmałżonka obietnicy. Stanowi ona pomoc dla małżonków w lepszym poznawaniu i rozumieniu siebie nawzajem. Jest ona

na indywidualizm, który jest nie do pogodzenia z przekonaniem chrześcijan, że istnieje obiektywna prawda i obiektywne dobro. J. NAGÓRNY, *Wierność - nie tylko małżeńska*, w: K. JEŻYNA, T. ZADYKOWICZ (red.), *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska*, Lublin 2006, s. 151.

³⁰ *Tamże*, s. 145.

³¹ *Tamże*, s. 149.

³² A. DERDZIUK, *Uczciwość*, w: EK, t. XIX, kol. 1276-1277.

³³ Por. K. WOJACZEK, *Małżeństwo doświadczenie obdarowania*, Lublin 2001, s. 28-32.

również zobowiązaniem małżonków do życia w czystości, rozumnego kierowania sferą seksualną oraz szanowania we współmałżonku jego godności i dziecięstwa Bożego. Uczciwość małżeńska nakazuje małżonkom utrzymanie wstrzeźliwości z otwartością na możliwość poczęcia nowego życia (HV 13). Rozwój osoby wiąże się zatem z humanizacją popędu seksualnego. Dokonuje się on u małżonków poprzez postawę życzliwości i altruizmu wobec innych osób³⁴.

Uczciwość uwalnia osobę z więzów egocentrycznych i gwarantuje jej prawidłowy rozwój psychiczny. Złamanie jej w pożyciu małżeńskim wyraża się w stosunkach przerywanych, w używaniu środków antykoncepcyjnych, zdradach małżeńskich oraz zakłamaniach³⁵.

2.3. Nerozerwalność w przysiędze małżeńskiej

Sobór Watykański II o nerozerwalności małżeństwa naucza: „To wewnętrzna jedność, jako wzajemne oddanie się sobie dwóch osób” (KDK 48). Nerozerwalność małżeństwa sakramentalnego wynika również stąd, że nowożeńcy zostają włączeni w trwałą jedność na wzór jedności istniejącej pomiędzy Chrystusem i Kościołem. Adhortacja apostołska *Familiaris consortio* naucza, że „małżonkowie chrześcijańscy powołani są do rzeczywistego uczestnictwa w nieodwołalnej nerozerwalności, która łączy Chrystusa z Kościołem, Jego oblubienicą, umiłowaną przez Niego aż do końca” (FC 20). Dlatego też Chrystus uświęca swoją łaską małżonków, którzy zobowiązują się aż do śmierci stanowić jedno, nerozerwalne ciało (por. Ef5,21-23.29)³⁶.

Nerozerwalność małżeństwa podyktowana jest względami praktycznymi oraz specyfiką ludzkiej psychiki. Wspólnota małżeńska, która zawiązuje się w wyniku przysięgi małżeńskiej, powinna być trwałą i płodna. Dzięki temu małżonkowie mogą realizować w niej wyznaczone przez Boga cele, którymi są zrodzenie (por. KPK, kan. 1055 § 1 i 1061 § 1) i wychowanie potomstwa (por. KPK, kan. 226 § 2) oraz rozwój miłości. Pierwszy cel jest na tyle istotny, że jego wykluczenie czyni zgodę małżeńską nieważną, a przeciwstawianie się w jego osiągnięciu jest pogwałceniem prawa Bożego. Drugi cel małżeństwa ma prowadzić do wzajemnego doskonalenia się małżonków. Zabiegając o trwałość związku małżeńskiego, oprócz unormowania popędu seksualnego, małżonkowie powinni przez miłość pomagać sobie w zdobywaniu wartości ludzkich i nadprzyrodzonych³⁷.

³⁴ M. GRZYWAK-KACZYŃSKA, *Erotyka a rozwój osobowości*, w: TAŻ (red.), *Erotyko w aspekcie zdrowia psychicznego*, Warszawa 1985, s. 24.

³⁵ M. GRACZYK, *Uczciwość małżeńska*, w: E. OZOROWSKI (red.), *Słownik małżeństwa i rodziny*. Warszawa - Łomianki 1999, s. 456.

³⁶ Por. K. WOJACZEK, *Małżeństwo doświadczenie obdarowania*, Lublin 2001, s. 32-39.

³⁷ J. SZYRAN, *Życie przysięgą małżeńską. Sakramentalna droga do pełni szczęścia i świętości*, Siedlce 2005, s. 68.

Nierozerwalność małżeństwa jest również gwarantem godności mężczyzny i kobiety. Przemawiają za tym racje, iż fundamentem każdego przymierza jest nieodwołalny dar z siebie, zaś konsekwencją jest przynależność małżonków do siebie. W sakramentalnym małżeństwie nie powinno być mowy o rozwodzie tych, którzy stali się Jednym ciałem" i są „obrazem przymierza z Bogiem". Dlatego ma być ono czymś więcej niż tylko umową i przyrzeczeniem wzajemnej miłości³⁸.

Trwałości małżeństwa wymaga przede wszystkim natura miłości. Papież Franciszek w adhortacji apostołskiej *Amoris laetitia* naucza, że „osoba zakochana nie planuje, że jej związek może być tylko na jakiś okres czasu; ten, kto intensywnie przeżywa radość zaślubin, nie myśli o czymś przelotnym" (AL 123)³⁹. Wspólnota kobiety i mężczyzny gwarantuje harmonię w społecznościach, stanowi podstawę bezpieczeństwa nie tylko dla nich samych, ale również dla dzieci, które przychodzą na świat we wspólnocie małżeńskiej. Dzieci przychodzące na świat potrzebują rodziców i rodziny, w której panuje atmosfera jedności opartej na miłości i wzajemnym poszanowaniu godności człowieka⁴⁰.

Papież Jan Paweł II zwracał szczególną uwagę na fakt, iż do podstawowych obowiązków Kościoła należy potwierdzanie nauki o nierozzerwalności małżeństwa. Tym, którzy we współczesnych czasach uważają za niemożliwe wiązanie się z jedną osobą na całe życie oraz odrzucającym nierozzerwalność małżeństwa, należy „na nowo przypomnieć radosne orędzie o bezwzględnie wiążącej mocy owej miłości małżeńskiej, która w Jezusie Chrystusie znajduje swój fundament i swoją siłę" (zob. FC 20). Sakramentalne małżeństwo powinno być dla małżonków i rodziców oraz dzieci najbardziej intensywnym i najdłużej trwającym procesem społecznym dostarczającym, możliwość precyzyjnego rozpoznania obrazu drugiej osoby. Gwarancją tak funkcjonującego związku małżeńskiego jest trwała więź, której wyznacznikami są: wzajemne uczucia małżonków, szacunek, umiejętność porozumiewania się, posiadanie dzieci, udane pożycie seksualne, wspólne zainteresowania oraz przestrzeganie ustalonych zasad moralnych⁴¹.

³⁸ R. KRYCZKA, *Obyczajowość przedmałżeńska - tendencje zmian*, w: L. DYCZEWSKI (red.), *Małżeństwo i rodzina w nowoczesnym społeczeństwie*, Lublin 2007, s. 51.

³⁹ Nierozerwalność małżeństwa jako istotny element katolickiego małżeństwa wydaje się nie rozumiany w młodym pokoleniu Polaków. W badaniach przeprowadzonych wśród osób w wieku 19-30 lat, określających się w większości jako katolicy należący do klasy średniej, 18,6% uważa, że rozwody są czymś normalnym i powinno się ich udzielać w kościele. 63,1% uważało, że rozwody są smutną koniecznością i Kościół katolicki powinien je zaakceptować, 13,0% respondentów było przekonanych, że rozwody są niedopuszczalne ze względu na dobro członków rodziny, a tylko 5,4% ankietowanych uznało rozwody za niedopuszczalne ze względu na normy religijne. T. SZLAKNDAK, *SU-permarketyzacja. Religia i obyczaje seksualne młodzieży w kulturze konsumpcyjnej*. Wrocław 2004, s. 55.

⁴⁰ Por. J. SZKODON, *Nierozerwalność małżeństwa w Nauczaniu Kościoła w Polsce w latach 1945–1982*, w: A. SZAFRAŃSKI (red.), *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, Lublin 1985, s. 145-193.

⁴¹ Por. P. ZAJĄCZKOWSKI, *Postawy wobec prokreacji a więź małżeńska. Stadium empiryczne z duszpasterstwa rodzin na podstawie badań małżonków w parafii Braci Mniejszych Kapucynów w Lublinie*, Lublin 2010, s. 98-106 (mps. rozprawy doktorskiej. Archiwum KUL).

2.4. „Tak mi dopomóż, Panie Boże Wszechmogący, w Trójcy Jedyny i wszyscy święci!”

W teologicznym ujęciu przysięgi małżeńskiej należy odnieść się do prośby nowożeńców skierowanej do Boga, aby pomógł im przezwyciężyć niedoskonałość ludzkiej natury w realizacji szczęścia we dwoje. Słowa te obok wartości czysto ludzkich nabierają charakteru nadprzyrodzonego, stają się źródłem łaski, obecności Chrystusa, włączają zaślubionych w życie tajemnicy Trójcy Świętej⁴².

Związek sakramentalny otwiera przed małżonkami nowe perspektywy współpracy z Trójcą Świętą. Bóg Ojciec wprowadza w pełnię miłości i życia wspólnoty Bożej, Syn Boży obdarza potrzebną łaską do uleczenia grzechu i słabości, a Duch Święty przyczynia się do budowania ludu Bożego, jakim jest rodzina⁴³. W ten sposób Bóg pomnaża łaskę uświęcającą, udziela pomocy, dzięki którym małżonkowie czerpiąc, siły nadprzyrodzone mogą, wykonywać swoje obowiązki i zadania aż do śmierci⁴⁴.

Zakończenie

Przysięga małżeńska jest przymierzem zawartym pomiędzy mężczyzną i kobietą, w wyniku którego powstaje sakramentalny związek małżeński. Dzięki niemu małżonkowie zyskują wobec siebie prawa, jak również i obowiązki, wśród których jest obowiązek miłości i jedności małżeńskiej, wierności i nierozzerwalności oraz otwartości na płodność i wychowanie dzieci. Wypowiedziane wobec siebie, Boga i Kościoła słowa przysięgi małżeńskiej stają się formalnym początkiem jedności dwojga. Małżeństwo podniesione przez Chrystusa do godności sakramentu jest dla małżonków zachętą do wprowadzania podstawowych zobowiązań płynących z tego związku. Sakrament małżeństwa daje również małżonkom łaskę trwania w miłości, bycia dla siebie darem oraz prowadzi do zjednoczenia z Bogiem⁴⁵.

⁴² Konferencja Episkopatu Polski w dokumencie *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie* zwraca uwagę na obraz Trójcy Świętej w powołaniu małżeńskim. „Miłość łącząca Trójcę Przenajświętszą jest tak prawdziwa, dogłębna i radykalna, iż sprawia doskonałą jedność, w której każda z Boskich Osób pozostaje sobą, ale jest jeden Bóg. Zatem powołanie, by w życiu małżeńskim być żywym obrazem Trójcy Przenajświętszej, wzywa do wzajemności oraz do doskonałej komunii przy równoczesnym poszanowaniu swojej odrębności” (SPMR 32).

⁴³ J. GRZEŚKOWIAK, *Małżeństwo jako analogia trynitarna*, RTK 29 (1982), z. 6, s. 41-54.

⁴⁴ A. SARMIHNTO, *Powołanie do świętości i małżeństwa*, w: J. MISIUREK, W. SŁOMKA (red.), *Małżeństwo - przymierze miłości*, Lublin 1995, s. 71-83.

⁴⁵ J. BUXAKOWSKI, *Wprowadzenie do teologii duszpasterstwa rodzin*, Pelplin 1999, s. 32-43.

Topicality of the theological view of the marriage vow

Abstract

The aim of the article is to directly address the awareness of the contemporary man and present him the importance of the marriage vow in the theological view. In His teaching Christ confirms that marriage, as the foundation of the family, requires love, fidelity and marital honesty as well as indissolubility in the mutual and total gift of the man and the woman. The unity of marriage of the two which is built in such a way does not destroy the personality of any of the spouses but it enriches them. It also reflects the teaching of the Church about the sacramental nature of marriage as an indissoluble covenant. What is more, such an approach becomes a security and support for the new life which is to be born in the Catholic marriage. A child certainly needs both security and stability which are to be given to him by his faithful parents. In the contemporary times the theological view of the marital vow is more and more often being replaced by other views of marriage introduced by more particular sciences. This can enhance manipulation which presents the theological view of the marriage vow as too demanding for the contemporary people.

Bibliografia

- BAJDA J., *Powołanie małżeństwa i rodziny. Próba syntezy teologiczno-moralnej*, w: K. MAJDAŃSKI (red.), *Teologia małżeństwa i rodziny*, 1.1, Warszawa 1980, s. 47-64.
- DERDZIUK A., *Uczciwość*, EK, t. XIX, kol. 1276-1277.
- DZIASEK F., *Małżeństwo w świetle prawdy Bożej*, AK 50 (1958), z. 2, s. 190-204.
- GRESZATA-TELUSIEWICZ M., *Przysięga*, EK, t. XVI, kol. 792-793.
- GRACZYK M., *Uczciwość małżeńska*, E. OZOROWSKI (red.), *Słownik małżeństwa i rodziny*, Warszawa - Łomianki, 1999, s. 456.
- GRZEŚKOWIAK J., *Małżeństwo jako analogia trynitarna*, RTK 29 (1982), z. 6, s. 41-54.
- GRZEŚKOWIAK J., *Sakramentalność a nierozzerwalność*, w: TENŻE (red.), *Misterium małżeństwa. Sakrament małżeństwa jako symbol przymierza Boga z ludźmi*, Poznań 1996, s. 188-193.
- JEŻYNA K., *Miłość małżeńska w duchu sprawiedliwości*, w: TENŻE, T. ZADYKOWICZ (red.), *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska*, Lublin, 2006, s. 69-77.
- KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie*, Warszawa 2009.

- KRYCZKA R., *Obyczajowość przedmałżeńska - tendencje zmian w: Małżeństwo i rodzina w nowoczesnym społeczeństwie*, L. Dyczewski (red.), Lublin 2007, s. 47-72.
- MIRAS J., BAÑARLS J.I., *Małżeństwo i rodzina. Wprowadzenie teologiczne*, tłum. B. Jakubowski, Poznań 2009, s. 87-99.
- MAJKRZAK H., *Małżeństwo i rodzina. Zarys teologii małżeństwa*. Kraków 2007.
- MROCKOWSKI I., *Ślubuje ci wierność*, w: K. JEŻYNA, T. ZADYKOWICZ (red.), *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska*, Lublin 2006, s. 13—25.
- MURAWSKI CZ., *Małżeństwo i rodzina jako wspólnota miłości*, w: TENŻE (red.), *Teologia małżeństwa i rodziny w nauczaniu Biskupów Polskich 1945-1980*, Sandomierz 1988, s. 133-141.
- NAGÓRNY J., *Wierność - nie tylko małżeńska*, w: K. JEŻYNA, T. ZADYKOWICZ (red.), *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska*, Lublin 2006, s. 125—163.
- PASZKOWSKI S., *Rodzina bogata wspólnotą życia i miłości. Zarys teologii małżeństwa i rodziny*, Wrocław 2000.
- Pius XI, *Encyklika „Casti connubii”* (31.12.1930), Poznań 1930.
- PYŻŁAK G., *Recepcja przygotowania do małżeństwa w świetle badań narzeczonych*, Lublin 2007.
- PÓŁTAWSKA W., *Chrześcijańska wizja małżeństwa jako fundament rodziny*, w: K. JAKUBIAK (red.), *Rodzina jako środowisko wychowawcze w czasach nowożytnych*, Bydgoszcz 1995, s. 112-113.
- REYDOVYCH A., *Aktualność małżeńskiej miłości i wierności*, w: L. DYCZEWSKI (red.), *Małżeństwo i rodzina w nowoczesnym społeczeństwie*, Lublin 2007, s. 71-95.
- SARMIENTO A., *Powołanie do świętości i małżeństwa*, w: J. MISIUREK, W. SŁOMKA (red.), *Małżeństwo -przymierze miłości*, Lublin 1995, s. 71-83.
- SZKODON J., *Nierozzerwalność małżeństwa w Nauczaniu Kościoła w Polsce w latach 1945-1982*, w A. SZAFRAŃSKI (red.), *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, Lublin 1985, s. 145-193.
- SZTYCHMILER R., *Miłość małżeńska w dyskusjach Soboru Watykańskiego II*, w: J. MISIURBK, W. SŁOMKA (red.), *Małżeństwo - przymierze miłości*, Lublin 1995, s. 39-55.
- SZTYCHMILER R., *Przysięga małżeńska*, w: E. OZOROWSKI (red.), *Słownik małżeństwa i rodziny*. Warszawa - Łomianki, 1999, s. 375.
- SZYRAN J., *Żyć przysięgą małżeńską. Sakramentalna droga do pełni szczęścia i świętości*, Siedlce 2005.
- WOJACZEK K., *Małżeństwo. Doświadczenie obdarowania*, Lublin 2001.
- WOJTYŁA K., *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 2001.
- ZAJĄCZKOWSKI P., *Postawy wobec prokreacji a więź małżeńska. Studium empiryczne z duszpasterstwa rodzin na podstawie badań małżonków w parafii Braci*

Mniejszych Kapucynów w Lublinie, Lublin 2010, s. 98-106 (mps. rozprawy doktorskiej. Archiwum KUL).